

Zahraničná politika Slovenskej republiky vo vzťahu k Rusku v rokoch 2004 – 2008

Ivana VOLĀNSKÁ

Úvod

Cieľom práce je zistiť, či došlo v rokoch 2004 – 2008 k zásadnej zmene vo vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Ruskou federáciou v porovnaní s predchádzajúcim obdobím. V práci overujeme hypotézu, že nedošlo k zmene pretože na čele oboch krajín boli opätovne zvolení rovnakí lídri. V roku 2004 bol v Rusku za prezidenta znovuzvolený Vladimir Putin, preto obe krajiny mohli pokračovať v posilňovaní a rozvíjaní bilaterálnych vzťahov a dodržiavaní už dohodnutých zmlúv. V práci sa zameriame na diplomatické návštevy medzi SR a Ruskom, na ciele a výsledky, ktoré priniesli tieto návštevy a dohody a zmluvy, ktoré boli uzatvorené. Dôležitým aspektom zahranično-politickej spolupráce bol vstup Slovenska do EÚ a následný vývoj vzťahov EÚ s východnými susedmi, z čoho vychádzala zodpovednosť Slovenska v spoločných politikách Aliancie a Únie. Následne budeme skúmať ako vzájomné vzťahy prispeli k hospodárskej spolupráci a k riešeniu medzinárodných problémov.

V práci používame primárne zdroje, dokumenty ako Programové vyhlásenie vlády, a sekundárne zdroje, najmä práce autorov Dulebu, Hodača a Strejčka a. i. ako i ďalšie relevantné spravodajské portály a agentúry.

Zahraničná politika SR voči RF v roku 2004:

V roku 2004 sa Slovensko stalo oficiálnym členom Európskej únie a z toho vyplývali strategické záujmy totožné so záujmami EÚ a NATO, aj voči východným partnerom. Cieľom EÚ, ale taktiež SR, bolo dokončenie postkomunistickej transformácie Ruska, ale aj Ukrajiny, Moldavska a Bieloruska. Možno vyčleniť tri realizačné úrovne východnej politiky Slovenska: spojenecká (EÚ a NATO), regionálna (vyšehradská spolupráca), bilaterálna. Európska únia je pre Rusko silnejším partnerom ako Slovensko a v tomto zmysle sa stáva novým a omnoho účinnejším nástrojom na zabezpečenie obchodných záujmov SR a následné dosiahnutie liberalizácie vzájomného obchodu s Ruskom. Dodatočne by sa Slovensko stalo, ako členská krajina EÚ, súčasťou dialógu medzi EÚ a Ruskom o vytvorení Spoločného európskeho hospodárskeho priestoru (CEES), ktorý má za cieľ podporovať ekonomické reformy v Rusku. Slovensko má s Ukrajinou spoločnú infraštruktúru na prepravu ropy a zemného plynu z Ruska na európske trhy, preto by mali hľadať spoločné riešenia v otázkach tranzitu strategických energetických surovín. Z členstva SR v NATO

vyplýva zapojenie sa do Rady Rusko – NATO, Komisie Ukrajina – NATO a bude zodpovedné za prehĺbenie inkluzívneho charakteru partnerstva¹.

Zahranická politika SR voči RF v roku 2005

Rok 2005 znamenal pre Slovenskú republiku (ďalej iba SR) zviditeľnenie sa v oblasti zahraničných vzťahov. Na Slovensku sa konal summit dvoch najsilnejších mužov sveta, prezidenta USA Georga W. Busha a prezidenta RF Vladimíra Putina. Stretnutie sa odohralo na Bratislavskom hrade v sprievode ich manželiek. Pokladáme za dôležité pripomenúť, že Slovensko bolo a je chápané ako krajina reforiem, ktorá si vybudovala slobodu a demokraciu, ktorá podporuje svojich susedov a pomáha im k ceste za slobodou. Stalo sa členom Európskej únie a NATO. Z týchto faktov vyplýva, že Slovensko si získalo v zahraničí rešpekt a potvrdilo svoje silné postavenie vo svete. Snáď aj preto bola Bratislava vybraná ako miesto ich spoločného stretnutia. Môžeme ešte spomenúť, že to bola prvá oficiálna návšteva Slovenska pre oboch prezidentov.

Prezidenti vo svojich prejavoch často hovorili, že vzájomne realizujú konštruktívny dialóg, alebo rozvíjajú konštruktívnu spoluprácu. Či už vo vojenskej oblasti, v energetike alebo v otázke Blízkeho východu. Teda bol to dialóg tvorivý, činorodý a aktívny. Prezident Putin vo svojom príhovore zdôrazňoval najmä boj proti terorizmu, zamedzenie nezákonného obchodovania s prenosnými protiletadlovými raketovými systémami, vybudovanie ochrany proti šíreniu raketových a jadrových technológií. Možno povedať, že prezident sa vo svojom dialógu zamerali hlavne na bezpečnostnú otázku sveta. Ďalším dôležitým bodom ich dialógu bola otázka vstupu Ruska do Svetovej organizácie obchodu (WTO). Spojené štáty podporujú členstvo Ruska vo WTO a snažia sa urýchliť tento proces a taktiež Rusko vraví, že je pripravené na rozumné kompromisy a riešenie otázok spojených so vstupom do WTO².

Ďalším dôležitým bodom tohto summitu bolo podpísanie Dohody o kontrole prenosných protiletadlových rakiet (MANPADS) medzi ministrom obrany RF Sergejom Ivanovom a ministerkou zahraničných vecí USA Condoleeou Riceovou. Dohoda predstavuje bilaterálny rámec pre kontrolu týchto rakiet. Pre obe strany to bola dôležitá dohoda, v prípade bezpečného uskladnenia alebo zničenia týchto zbraní³.

Podľa Vadima Truchačova sa Slovensko, po rozpade Sovietskeho zväzu, stalo hlavným spojencom Ruska spomedzi všetkých postsovietských krajín. Dialo sa to aj z toho dôvodu, že premiér Vladimír Mečiar sa nesnažil o vstup SR do NATO a do EÚ. Zlom nastal keď Mečiar prehral voľby a k moci sa dostala koalícia strán orientovaných

---

¹ Duleba, A. 2005. Vzťahy rozšírenej EÚ s východnými susedmi a zahraničná politika SR. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2004. Editor Peter Brezáni. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o. 2005. 40 s. ISBN 80-969186-4-8.

² Bush, Putin. Slovakia Summit. Vydané pri príležitosti konania Slovakia Summit. 23 s. 2005.

³ Bush, Putin. Slovakia Summit. Vydané pri príležitosti konania Slovakia Summit. 31 s. 2005.

na Západ. Tá vyvíjala veľkú snahu, aby SR vstúpila do NATO a EÚ, čo sa aj v r. 2004 stalo.⁴

Na záver dodávame, že pred summitom sa niektorí analytici obávali kritiky G. W. Busha voči vývoju demokracie v RF, no stretnutie bolo konštruktívne a úspešné⁵.

Pokladáme za prínosné citovať V. Putina, ktorý reagoval na otázku novinárov ohľadom demokracie v Rusku nasledovne: „Rusko prijalo svoje rozhodnutie v prospech demokracie už pred 14 rokmi a samostatne...pre seba, a pre svoj ľud...zavádzanie a posilňovanie demokracie na ruskej pôde nesmie kompromitovať samotný pojem demokracia“⁶. Týmto summitom sa Bratislava dostala viac do povedomia na medzinárodnej scéne.

Teraz sa dotkneme témy ohľadom závislosti Slovenska na ruskej ropе a plyne. Podľa Čarnogurského je pre Slovensko vždy výhodnejšie a lacnejšie odoberať ropu z Ruska, ako z ktorejkoľvek inej krajiny. Pripúšťame, že je dobre mať rezervný zdroj v prípade krízy, ale len ako núdzový zdroj⁷.

Prvýkrát bola na Slovensko dopravená ropa v roku 1962 ropovodom Družba. Tento transport prevádzkuje spoločnosť Transpetrol, ktorá bola sprivatizovaná spoločnosťou JUKOS. Aj keď v súčasnosti vláda SR odkúpila akcie JUKOSu späť. V priemere sa cez SR transportuje ďalej do zahraničia asi 200 tisíc barelov ropy denne. Podľa Hodača a Strejčka je energetická bezpečnosť a pozícia SR ako tranzitnej krajiny v budúcnosti ohrozená z dôvodu vybudovania nového plynovodu South Stream, ktorý by končil v Rakúsku a v prvom rade kvôli výstavbe plynovodu Nord Stream, ktorý končí v Nemecku a je už spolovice realizovaný. Ale o transporte rozhoduje ruská strana so západnými spoločnosťami, takže je to stále otvorená otázka⁸.

Jedným z dôležitých bodov partnerstva bolo podpísanie zmluvy o hospodárskej a vedecko-technickej spolupráci ministrom hospodárstva Pavlom Ruskom a vedúcim úradu vlády RF Sergejom Naryškinom, zároveň vytvorenie medzivládnej komisie na túto spoluprácu. Zmluva má prehlbovať spoluprácu v oblasti cestovného ruchu, ochrany životného prostredia, ochrany zdravia, vzdelávania, kultúry a športu⁹.

---

⁴ HODAČ, J. – STREJČEK, P. 2008. Politika Ruskej federácie v postsovětském prostoru a střední Evropě. Brno: Masarykova univerzita Mezinárodní politologický ústav, 2008. 281 s. ISBN 978-80-210-4721-1.

⁵ KREJČÍ, O. 2005. Bratislavský summit – studený mír nenastal. In Britské listy [online]. 2005, [2012-04-09]. Dostupné na: <<http://www.blisty.cz/art/22252.html>>. ISSN 1213-1792.

⁶ Bush, Putin. Slovakia Summit. Vydané pri príležitosti konania Slovakia Summit. s.15. 2005.

⁷ Čarnogurský, J. 2011. Prednáška na tému Rusko. Prešovská univerzita v Prešove. 11.04.2011.

⁸ HODAČ, J. – STREJČEK, P. 2008. Politika Ruskej federácie v postsovětském prostoru a střední Evropě. Brno: Masarykova univerzita Mezinárodní politologický ústav, 2008. 282 s. ISBN 978-80-210-4721-1.

⁹ Slovensko a Rusko majú novú obchodnú zmluvu. TASR. 2005. Online [2012-04-24]. Dostupné na: <<http://www.sme.sk/c/1947354/slovensko-a-rusko-maju-novu-obchodnu-zmluvu.html>>.

Zahranická politika SR voči RF v roku 2006

Rok 2006 bol významný z pohľadu globálnej energetickej politiky a bezpečnosti. Tento faktor bol jedným z kľúčových bodov schôdzky G8, rokovala o ňom Európska únia a veľkú pozornosť mu venovali Spojené štáty a Japonsko. Tento rok bol pre Slovensko zlomový kvôli sporu Ruska a Ukrajiny, kedy počas tuhej zimy došlo k zníženiu objemu prepravy ruského plynu na Ukrajinu. No aj európski odberatelia ihneď oznámili jasný pokles dodávok. Začiatkom roka 2000 Vladimir Putin vystúpil na celoštátnom stretnutí v „ropnej“ metropole Surgut a definoval kľúčovú úlohu energetickeho sektora v zahraničnej politike Ruskej federácie¹⁰.

Z dôvodu úvah ruskej strany o výstavbe novej tranzitnej cesty pre zemný plyn, ktorá by nevedla cez Ukrajinu a tým pádom ani cez Slovensko, sa objavili obavy Slovenska ako tranzitéra a významného odberateľa ruských energetickej surovín. Rusi sa prikláňali k myšlienke výstavby nových ropovodov, než k investícií do údržby a opráv ropovodu Družba, čo by ohrozovalo dodávky ropy do krajín V4. Slovensko by sa mohlo ešte orientovať na ropovod Adria (Chorvátsko) alebo ropovod Odesa-Brody (Ukrajina). No ohrozený je projekt výstavby ropovodu Nabucco (Kaspické more), čím by sa posilnila diverzifikácia a bezpečnosť plynárenského trhu v Európe a samozrejme jeho výstavba je v záujme Slovenska¹¹.

Bývalý minister zahraničných vecí Ján Kubiš na návšteve Moskvy v roku 2006 poznamenal: „Problematika energetickej bezpečnosti má však silnú európsku a medzinárodnopolitickú dimenziu...nový kabinet bude podstatne viac podporovať ekonomickú dimenziu zahraničnej politiky najmä smerom k Rusku, Ukrajine alebo Číne“¹².

V programovom vyhlásení vlády SR z roku 2006 sa uvádza, že v rámci Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky sa SR osobitne sústreďí na posilňovanie bezpečnosti a stability Západného Balkánu a východnej Európy. Ďalej bude aktivizovať vzťahy s Ruskou federáciou, dôležitým faktorom bezpečnosti a prosperity¹³.

Taktiež v roku 2006 počas stretnutia ministrov zahraničných vecí E. Kukana a S. Lavrova sa dohodli, že SR a RF bude viesť pragmatický dialóg a zintenzívni obchodno-ekonomickú spoluprácu. Energetická závislosť a spolupráca bude kľúčovým prvkom v slovensko-ruskej spolupráci. Myslíme si, že Slovensko by malo vo vlastnom záujme rozvíjať rokovania a spoluprácu na bilaterálnej úrovni s Ruskou federáciou¹⁴.

---

¹⁰ Hirman, K.: 2007. Energetika ako faktor medzinárodnej bezpečnosti. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2006. Bratislava: Výskumne centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2007. 96 s. ISBN 978-80-969186-9-0.

¹¹ Hirman, K.: Ref. 10.

¹² HODAČ, J. – STREJČEK, P. 2008. Politika Ruskej federácie v postsovětském prostoru a střední Evropě. Brno: Masarykova univerzita Mezinárodní politologický ústav, 2008. 283 s. ISBN 978-80-210-4721-1.

¹³ Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2006. [2012-04-20].

¹⁴ Vzťahy SR s Ruskom sú dobré, diktujú ich naše energetické potreby. SITA. 2006. [online] [2012-04-16]. Dostupné na: <<http://hnonline.sk/c1-18183060-vztahy-sr-s-ruskom-su-dobre-diktuju-ich-nase-energeticke-potreby>>.

Zahraničná politika SR voči RF v roku 2007:

V máji navštívila slovenská vládna delegácia, v zložení predsedu vlády SR Róberta Fica, ministra zahraničných vecí, ministra hospodárstva, ministra dopravy a ministra obrany, ruského prezidenta Vladimíra Putina. Prezident ich prijal vo svojej rezidencii Novo-Ogariovo pri Moskve. Týmto gestom prezident vyjadril osobitnú poctu pre zahraničnú návštevu. Predmetom rokovaní boli najmä otázky postoja k plánovanej výstavbe prvkov americkej protiraketovej obrany v ČR a Poľsku, riešenie konečného štatútu Kosova a otázka ďalšieho rozvoja vojenskotechnickej spolupráce. Možno povedať, že vo všetkých troch otázkach dosiahli prezident RF a predseda vlády SR konsenzus. V porovnaním s predchádzajúcim obdobím tak došlo k výraznému posunu slovenskej zahraničnej politiky a percepcie Slovenska ako zahraničnopolitického aktéra v rámci Aliancie a Únie. Na záver sa Fico vyjadril, že „medzi našimi krajinami nie sú otvorené žiadne citlivé politické témy, a preto sa môžeme sústrediť na dobrú a vzájomne výhodnú hospodársku spoluprácu“. Podľa Fica, hlavným cieľom tejto návštevy bol záujem o spoluprácu v oblasti energetiky¹⁵. Druhým významným bodom spolupráce medzi SR a RF bolo 12. zasadnutie Medzivládnej slovensko-ruskej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu v Moskve. Vláda SR obnovila prácu tejto komisie. Tomu predchádzala skutočnosť, že obchodný obrat medzi oboma krajinami má rastúci trend. Veľkú debatu na Slovensku vyvolalo utajené „železničné memorandum“ o výstavbe širokorozchodnej železničnej trate cez územie SR. No optimistické očakávania najvyšších predstaviteľov Ruska aj Slovenska spochybnil fakt, že dopyt po tovare, ktorý prichádza z Ukrajiny by sa musel zvýšiť pätnásťkrát, aby bola trať rentabilná. V roku 2007 Slovenská republika upevnila ekonomickú dimenziu diplomacie. Oproti roku 2006 sa slovenský export do Ruska vzrástol o takmer 59%. Rusko má záujem aj naďalej dodávať jadrové palivo do SR a ruské firmy majú záujem zúčastniť sa na dostavbe jadrovej elektrárne v Mochovciach. No pre Slovensko bolo najväčšou prioritou dosiahnuť čo najvýhodnejšie ceny na dodávky plynu, pretože tie majú veľký vplyv na sociálno-ekonomické pomery obyvateľstva SR¹⁶.

Zahraničná politika SR voči RF v roku 2008:

V zahraničnej politike Slovenska, v roku 2008, dominovalo Rusko. Uskutočnili sa dve významné udalosti, teda diplomatické návštevy jedných z najvyšších predstaviteľov Ruskej federácie. A to oficiálna návšteva ruského predsedu vlády v apríli a pracovná návšteva ruského podpredsedu vlády v septembri. Predseda ruskej vlády Viktor Zubkov navštívil SR po viac než 10 rokoch. Hlavnými bodmi schôdzky medzi premiérmi oboch krajín bolo rokovanie o novej dohode medzi SPP, a.s.

---

¹⁵ Fico: Nebojíme sa výroby zbraní. In: SME, 4.5.2007; Čarnogurský, J.: Najdôležitejšia návšteva premiéra. In: Pravda, 10.7.2007. citované v: Duleba, A. 2008. Vzťahy s východnými susedmi v roku 2007. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2007. Bratislava: Výskumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2008. 65 s. ISBN 978-80-89356-02-7.

¹⁶ Duleba, A. 2008. Vzťahy s východnými susedmi v roku 2007. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2007. Bratislava: Výskumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2008. 67 s. ISBN 978-80-89356-02-7.

a Gazpromom. Ďalej rokovali aj o spolupráci pri výstavbe širokorozchodnej železničnej trate cez územie Slovenska. Premiér Zubkov vyslovil spokojnosť s vývojom bilaterálnych vzťahov a vyzdvihol, že Rusko je pripravené spolupracovať so Slovenskom v energetickej oblasti a ocenil úlohu Slovenska ako tranzitnej krajiny pre ruské energonosiče. Ako o veľmi perspektívnej oblasti sa zmienil o vojensko-technickej spolupráci medzi SR a RF.

Druhou významnou diplomatickou návštevou slovensko-ruských vzťahov bola návšteva podpredsedu vlády Ruskej federácie Igora Sečina. Predmetom diskusie bola inventarizácia spoločných projektov najmä v oblasti jadrovej energetiky a výstavby širokorozchodnej železničnej trati cez územie SR a záverom bolo dosiahnutie dohody o zintenzívnení práce bilaterálnej Medzinárodnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu.

Ďalšími strategickými bodmi medzinárodných vzťahov v roku 2008 bolo plánované umiestnenie prvkov americkej PRO v Českej republike (radar) a v Poľsku (protiraketová základňa) a použitie vojenskej sily Ruska voči Gruzínsku. Na tie dva aspekty rozdielne reagovali premiér SR Fico a minister zahraničných vecí SR Kubiš. Na jednej strane Fico rázne odmietal umiestnenie prvkov americkej PRO v Európe a obvinil Gruzínsko z vyprovokovania vojny s Ruskom a NATO zo zhoršenia vzťahov medzi Ruskom a NATO, na druhej strane sa Kubiš (MZV SR) usiloval, aby umiestnenie prvkov americkej PRO v Európe bolo predmetom rokovaní medzi NATO a Ruskom a v rusko-gruzínskom konflikte neoznačilo vinníka vojny, ale odsúdilo použitie sily pri riešení regionálnych konfliktov. V decembri 2008 na pôde OBSE J. Kubiš (MZV SR) a S. Lavrov konštatovali, že vo väčšine aktuálnych medzinárodných otázok sú názory oboch krajín veľmi blízke¹⁷.

Záver

Na záver možno konštatovať, že nedošlo ani k zlepšeniu ani k zhoršeniu vzťahov medzi SR a RF v skúmanom období. Vládnym predstaviteľom záležalo na vzájomnej spolupráci a rozvoji bilaterálnych vzťahov. Kľúčovou agendou boli rokovania v oblasti dodávok energetických surovín a v oblasti bezpečnosti, ktoré boli prerokované na medzinárodnej pôde, nevynímajúc diplomatické schôdzky na pôde Slovenska a Ruska. Vzájomné rokovania priniesli zvyčajne konsenzus. Možno konštatovať, že názory a postoje oboch krajín v danom období boli veľmi blízke alebo sa úplne zhodovali.

---

¹⁷ Duleba, A. 2009. Vzťahy s východnými susedmi v roku 2008. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2008. Bratislava: Výskumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2009. 105 s. ISBN 978-80-89356-06-5.

Literatúra:

Bush, Putin. Slovakia Summit. Vydané pri príležitosti konania Slovakia Summit 2005.

ČARNOGURSKÝ, J.: 2011. Prednáška na tému Rusko. Prešovská univerzita v Prešove. 11.04.2011.

DULEBA, A.: 2008. Vzťahy s východnými susedmi v roku 2007. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2007. Bratislava: Výskumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2008. ISBN 978-80-89356-02-7.

DULEBA, A.: 2009. Vzťahy s východnými susedmi v roku 2008. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2008. Bratislava: Výskumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2009. ISBN 978-80-89356-06-5.

DULEBA, A.: 2005. Vzťahy rozšírenej EÚ s východnými susedmi a zahraničná politika SR. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2004. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2005. ISBN 80-969186-4-8.

HIRMAN, K.: 2007. Energetika ako faktor medzinarodnej bezpecnosti. In Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2006. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2007. ISBN 978-80-969186-9-0.

HODAČ, J. – STREJČEK, P.: 2008. Politika Ruské federácie v postsovětském prostoru a střední Evropě. Brno: Masarykova univerzita Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 978-80-210-4721-1.

KREJČÍ, O.: 2005. Bratislavský summit – studený mír nenastal. In Britské listy [online]. 2005, [2011-04-09]. Dostupné na: <<http://www.blisty.cz/art/22252.html>>. ISSN 1213-1792.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky. 2006. Dostupné na internete: <http://www.zbierka.sk/mediagallery/zbierka_document/file/example/file/2.pdf>. [2012-04-19].

SITA. 2006. online [2012-04-16]. Dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/c1-18183060-vztahy-sr-s-ruskom-su-dobre-diktuju-ich-nase-energeticke-potreby>>.